

SLIMMAD, ELASTISK OCH PATINERAD – NY ESTETIK FÖR EN POSTFOSSIL LANDSKAPSARKITEKTUR

2020-09-24

Av: Urbio

Hur ser egentligen en klimatneutral landskapsarkitektur ut? En ny våg av mer livliga och trivsamma utemiljöer är en nödvändig konsekvens av koldioxidbantningen i byggbranschen, förutspår Mattias Gustafsson, Urbio.

Byggindustrin, som arkitektkåren är en del av, står för 20% av Sveriges samlade koldioxidutsläpp och en tredjedel av allt producerat avfall i landet. Även om vi landskapsarkitekter är en liten del av branschen kan nog en inte alldeles betydelselös del av klimatutsläpp och sopor härröra från alla de nya gaturum, torg, parker, skolgårdar och bostadsmiljöer som vi landskapsarkitekter är med och skapar.

Vad det numera världsomspännande uppropet Architects declare visar på är att det nu krävs ett massivt arbete för att göra byggindustrin klimatneutral. Mod, nytänkande och beslutsamhet behöver genomsyra arbetet i arkitektkåren för att hjälpa produktleverantörer, byggherrar och entreprenörer att ställa om. Stål- och betongproduktionen har med sina stora utsläpp ett stort arbete framför sig. Träindustrin måste ersätta utarmade kalhyggesbruk med ekologiskt plockskogsbruk. Lokala kolsänkor kan gestaltas genom biokolsbäddar och plantering av träd. En fossilfri ersättare till asfalt behöver komma på plats. För att minska onödiga transporter över hela jordklotet bör regional produktion av tunga produkter, som exempelvis sten och tegel, premieras. Transporter och maskinparker bör konvertera från fossildrivet till elektrifierat – alternativt vätgasbaserat.

För att allt detta ska hända erfordras en kravställande standard från våra myndigheter, med klimatmärkning av produkter, transporter, byggmetoder och drift. Vägen dit behöver gå genom positiva incitamentsystem, så att aktörer som satsar på hållbara lösningar också gynnas ekonomiskt.

Bildkälla: Urbio

Om landskapsarkitekturen ska bli klimatneutral i närtid finns ett stort behov av att ompröva allt från AnläggningsAMA, Tekniska handböcker till estetiska konventioner. Det är hög tid att tillsammans mejsla fram en ny våg landskapsarkitektur bortom det fossilpräglade. Som istället, av allt att döma, behöver bli mer slimmad, elastisk och patinerad:

Slimmad. Morgondagens klimatneutrala landskapsarkitektur kommer av nödvändighet bli precis så tillräcklig den behöver vara för att göra sitt jobb. Valet av material kommer göras med hänsyn tagen till det samlade klimatutsläppet kopplat till produktion, transporter, anläggande och drift. Dimensionering av typsektioner och element i utemiljön behöver

utgå utifrån faktorer som livslängd och återbrukbarhet – jämte de estetiska värdena. Innan metall- och betongproduktionen blivit klimatneutral måste dessa två material kraftigt reduceras i landskapsarkitekturen framöver.

Elastisk. Våra gemensamma livsmiljöer behöver utformas mer porösa och elastiska, fyllda av det levande. Det hårdgjorda innebär en oflexibel stelhet. Utan att förlora i tydliga rumsligheter måste omotiverade kanter och hårdgjordheter lösas upp och bli öppna för människors olika typer av användning. Det elastiska angreppssättet behöver resultera i en landskapsarkitektur som bättre klarar av att hantera föränderlighet över tid, att en plats sällan är klar, utan tvärtom tillåter påverkan av de människor som nyttjar platsen.

Patinerad. När allt detta pågående liv, inklusive biologiska processer, väder och vind, påverkar platsen och dess material behöver det ske på ett förädlande sätt. Vi landskapsarkitekter behöver hjälpa våra beställare att gå ifrån "slit och släng" till "bruka och bättras", genom att föreslå material som åldras med värdighet. Kanske beror patinan i framtidens anläggningar på att materialet eller elementet rent av är återbrukat och därför äger spår från ett tidigare liv.

En slimmad, elastisk och patinerad landskapsarkitektur består av enkla, ärliga och naturliga material – av regional härkomst och med låg bearbetningsgrad. Det artificiella och sterila är bannlyst. Istället gör en myckenhet av grönska, trä, grus och natursten det trivsamt att vistas och roligt att leka. När platserna uppskattas ökar chanserna att de också tas om hand över tid. De ingående komponenterna är självklart lika återvinningsvärda som återvinningsbara. En allt högre andel återbrukade element avslöjar fler spår av nyttjande, vilket skapar lokal förankring. Denna postfossila estetik resulterar i en klimatneutral landskapsarkitektur som dessutom per automatik blir mer inkännande av platsen och har mer inlevelse i allt det liv som kan ta platsen i besittning!

Mattias Gustafsson

Landskapsarkitekt LAR/MSA, VD